

schäftsleiter des historischen Vereins für Krain etc. II. u. III. Heft. Laibach 1854.

Pod tem nadpisom smo prejeli te dni bukve, ktere obdelujejo zgodovinsko polje krajske dežele tako izverstno, da jih zamoremo pohvaliti prav iz serca. Neutrudljivi gosp. dr. Klun ni v tem 2. in 3. zvezku storil le en korak naprej, ampak z dobro vestjó zamoremo réci: sto korakov je stopil naprej in nam podal „arhiv“, ki nam je gotov porok zmiraj krepkejšega napredovanja v zgodovinskih preiskavah domovine naše. Skor samec v 1. zvezku, je v tem 2. in 3. zvezku, že zedinjen s tremi učenimi možmi, doveršil lepo delo, ki bo veselilo bravce vsake strani, in spodbadalo domoljube, gosp. izdatelja podpirati z doneski za prihodnje zvezke.

Razjasniti povestnico krajske vojvodine v srednjem veku je posebni namen gosp. izdatelja, vendar ker so naj novejši preiskave Slovanov, zlasti učenega našega prof. Terstenjaka, razodele, da je marsiktera pomota se vrinila v zgodovinopisne mnenja starejšega časa, se bo marljivi gosp. dohtar vernil v starejo dôbo nazaj in z združeno močjo pomagal resnici na dan, ki jo gotovo še tû in tam zakriva tema, ktera le prepogostoma izvira iz tega, da se zgodovina enostransko piše, brez znanosti narodovega jezika le po nemškem kopitu izdeluje, in tisto nevarno „jurare in verba magistra“ zapeljuje tudi poštene može. Serčno tedaj želimo, da bi gosp. izdajatelj „arhiva“ prav srečen bil na ti važni poti.

Po tem predgovoru preglejmo: kaj sta nam prinesla ta dva zvezka, ktera sedaj pred sabo imamo.

V 1. razdelku nam gosp. dr. Klun donša ob kratkem zgodovinske zgodbe od Karlna Velikega (kjer je Linhart jenjal svojo zgodovino) do Rudolfa Habsburškega. Je pa to zgodopisje gradivo in temelj za povestnico krajsko, ktero naberati je delo sila težavno in trudapolno, zakaj na več kosov razdeljena dežela v tem času je zapletena z zgodovino sosednih slovenskih dežel tako, da je treba pridno slediti po arhivih teh sestric, da se tam pa tam kak košček vloví za zgodovino domačo. Hvale vredno je, da je gosp. pisatelj dostavljal povsod izvir, iz kterega je zajemal te zgodovinske čertice.

Drugi razdelk „arhiva“ zapopada popis dnarjev na Krajskem v srednjem veku. Gosp. Anton Jelovšek je tako učen mož v dnaroslavlju domačem, da se smé od njega v tem popisu le kaj izverstnega pričakovati, — in zares prav mikavne odgovore nam daje na vprašanje: kakošen dnar je bil v srednji dôbi med ljudstvom na Krajskem? Svojega domačega dnarja so imeli naši predniki le malo, in scer od duhovnih in deželskih oblastnikov; ker pa so bili v zavezi s slavno Venecijo, z zlatapolnim Ogerskim, s Terstom in Dunajem, je hodil ta dnar tudi na Krajsko. Dnar, ki so ga kovali patriarhi Oglejski, škofje Teržaški, doži Beneški in grofje Goriški, je zgodovinsko popisan v teh bukvah in v ličnih podobah izrisan. (Konec sledí.)

Novičar iz austrijskih krajev.

Iz zlatnega Praga. (O pesniški zapuščini Stanko Vrazovi — Dalje.) Pervo imam dokazati: da je v Vrazovi pesniški zapuščini mnogo del, že pred letom 1844 ali pa leta 1844 dogotovljenih, doveršenih in nikdar še dozdaj nikjer natisnjenih. Vsaki nepristrani čitatelj „Novic“ bode, premotrivši pozorno okolnosti, spoznal, da, ako tudi nič družega ne bi dokazal, kakor samo to, sem že dosti dokazal, in da že iz tega se belodano razvidi cena besed, ki so rekly: da med Vrazovimi deli je malo ne natiskanih in popolnih, in nič (! — pozor: nič) doveršenih“ itd.

Ta prvi dokaz, kakor tudi sledeči drugi in tretji, najde se v knjižnici vsakega domoljubnega in izobraženega Slovenca, kteri se je, kakor je prav, na literarnem polju svojih najbližjih bratov le kolikanj oziral. „V moji knjižnici? Kako pa to?“ bode morda mnogi prašal, kteri si je tega častnega imena svesten. Jaz pa odgovorim: Res je taka, kakor sem rekel. Prosim tiste rodoljube, kteri imajo v svoji knjižnici izverstejšje prevode ilirskega književstva, naj bi v njo segli po delo: „Gusle i Tambura. Različite pjesni od St. Vraza. Knj. I. Zlatni Prag 1845“.

V predgovoru na strani XV. tega delca stoji jasno tiskano sledeče: „Evo ti obširni razlog v pjesnih, što se nalaze u knjizi ovoj. Osnovao sam za nju i više povećih i pomanjih komadov. Nu prepisujúc jih toliko mi jih se je bilo nakupilo, da budem napokon prinudjen osnovu sasvim preokrenuti, a ono ili prigruvši sve u knjigu, poskočiti joj s cienom, ili razrediti ju na dva diela. Ja pristanem na drugo (pozor: na drugo!) s mnogih „zdravih“ (žalibog! kakor se sedaj vidi, dost nezdravih) razlogov. Izostavih dakle izmedju povećih komadov: „Babji klanjac, pjesmu u šest razdielkov ¹⁾ i „Dievu sanjaricu“ ²⁾ a izmedju pomanjih gazele ³⁾, sonete ⁴⁾ i druge kojekakve pjesme i pjesmice ⁵⁾, isto tako odlomke ⁶⁾ od povećih in nedogotovljenih još (to je, l. 1844 nedogotovljenih) pjesnih „Bratja“ ⁷⁾ i „Grad Bielotinski“ ⁸⁾. Izmedju prevodah odlučio sam za tu drugu knjigu prevod sitnijih komadah iz „Rukopisa Kraljodvorskog“ ⁹⁾ itd. U Zagrebu 1844. St. Vraz.“

Prosim zdaj za milega Boga vse nepristrane čitatelje: ako so se prepričali, da omenjene verste zares na XV. strani omenjenega dela stojé, — ako so prevdarili, da ni mogoče, da bi to bila neresnica, kar je tam Vraz sam s svojim peresom napisal, — in ako jim dalje povem, da te tam omenjene dela, hvala Bogu, zginile niso (za kar jim s svojim poštenjem stojim, ker sem jih še lanjskega leta v svojih rokah imel in pregledal, žalibog! pa ne prepisal) — in ako zadnjič še premislijo, da se bi ne bila Vrazova slovstvena zapuščina ustno in pismeno, posebno pa v premnogih domačih in inostranskih časopisih tako ogromno hvaliti in tako rekoč v zvezde kovati mogla, če zares ni nič na nji: naj sodijo sedaj sami: na kateri strani je resnica!

Za drugi dokaz, to je, da obsega Vrazova zapuščina nektere dela po letu 1844 in pred letom 1850 že davno dogotovljene, doveršene in nikdar in nikjer še ne natisnjene, naj nam služi časopis ilirske matice „Kolo“. Članci za literaturu, umjetnost i narodni život. Knjiga IX. Urednik A. T. Brlić. U Zagrebu 1851. — Na čelu te knjige stoji glasovita pesem Lord Byron-a „Sužanj šiljonski“. Prevel St. Vraz. Vidi „Uvod“ k ti pesmi, na strani 6. — Vraz piše: „Ako prevod moj nadje umnieh prijateljah, sledit će izza njega prevodah od još nekoliko glasovitieh komadah istoga pjesnika, n. pr. „Parisine“ i „Nevjeste Abydske“ (the bride of Abydos)“.

Res je, da se Vraz ondi ni točno izgovoril in da te verste niso tako terdni dokaz, kakor poprejšnje, ker bi mi kdo mogel reči, da Vraz ondi o prihodnem času govori, da ako „Sužanj šiljonski“ občinstvu dopade, bode še več prevodov iz Byron-a predstavljaj. Ali jaz sem pripravljen tudi takošno mnenje ovreči z dokazi, ker za gotovo vem, da se „Parisina“, „nevjesta Abydska“ v horvaškem prevodu celò dover-

¹⁾ Nikdar in nikjer še ne natisnjeno. — ²⁾ Nikdar in nikjer še ne natisnjeno. — ³⁾ Nikdar in nikjer še ne natisnjeno. — ⁴⁾ Le po manjšem delu natisnjene. — ⁵⁾ Le deloma natisnjene. — ⁶⁾ Nikdar in nikjer še ne natisnjeno. — ⁷⁾ Nikdar in nikjer še ne natisnjeno. — ⁸⁾ Nikdar in nikjer še ne natisnjeno. — ⁹⁾ Veći del nikdar in nikjer še ne natisnjen.

šena, popolna in nikdar in nikjer še natisnjena med Vrazovimi rokopisi zares nahaja.

Prosim, naj bi mi tisti gospodi v Zagrebu, kateri Vrazovo celo zapuščino hranijo, poterdili resničnost mojih besed, čeravno jaz sam zase ne potrebujem nobene priče.

Kakošno ceno mora imeti po takem tista protivna kritika, ako bi Vraz ne bil čisto nič družega doveršil kakor le „Parisino“?! Jaz bodem razun omenjenih v svojem popisu dole še o drugih delih govoril, ktere dokazujejo, da je Vrazova zapuščina prekrasna in za nas predragocena. (Dalje sledi.)

* *Od Drave 15. svečana.* Kakor ste že oglasili v „Novicah“, se za pridruženje slovenske strani Sekovske škofije k Lavantinski krepko dela. Te dni je Graško deželno poglavarstvo odposlalo odobreni in jako podpirani predlog Solnograškega metropolita na Dunaj. Visoko ministerstvo bogočastja je že pisalo po njega, naj se hitro hitro predloži. Zadnje izvestje v „Novicah“, da je slavni namestnik štajerskega vojvodstva proti predlogu bil, ni resnično, temoč neki drugi gospod, kateri pa je pozneje tudi se potrebnosti tega uredjenja prepričal in podpiral predlog. Te dni bodo, kakor se čuje, poslanci Mariborskega mesta, na čelu sam gosp. mestni predstojnik slavnoznani Otmar Reiser, kateri se za vse, kar zadeva občinsko dobro, živo poganja, odšli na Dunaj in bodo visoki vladi predlog ponižni storili, da naj bode sedež škofije v Mariboru, kjer je stanovanja za škofa, klerikat itd. zadosti. Mesto Maribor obljubi spet položiti lepo žertvo na oltar svete cerkve, in kar bode manjkalo, smo močno prepričani, da bode slovensko duhovništvo velikodušno prinašalo. Kakor čujemo, je večina slovenskih duhovnikov že izrekla, da hoče to dobro in potrebno reč, kolikor le mogoče bode, podpirati z dnarji. Vidili bodemo pri tej priložnosti: kdo je pravi pastir in ne najemnik, in komu je dušno blagostanje vernega slovenskega ljudstva v resnici pri sercu.

S Kočevskih hribov 8. febr. K. Nastor moji želji Vam nemorem pošiljati drugega ko tužne glase s Kočevskih hribov. Pod lanskim snegom je naša ozimina hudo terpela; zatorej je bilo malo naženja; suša prevelika nam je repo in zelje vzela; zato nam že zdej zmanjkuje kisline; krompir se je slabo obnesel, tudi so ga ljudje malo sadili semena se znebivši. Lakota je tu že tako velika, da siromašnejši po ternju glagove hruščice berejo, suhe med tropine in oves ali piro mešajo in meljejo; kruh in žganci so iz take moke rudeči. Čez mnogo druge nadloge pa nas stiska še velika dragina, da se letas daje za mernik žita, kar se je lani za vagán. Teh uzrokov nasledki so: da se na jate meršave in bolehe podobne ko strašila vlačijo od hiše do hiše, od vasi do vasi v bogaimo proseče; toda kdo hoče dati, kadar nas vse enaka tlači osoda! O sv. Martinu je sneg zapadel in gosta megla nam sonce do božiča zakrivši je delala led in ivje po drevesih, ki težo snega podnašati niso mogle in se tako nekte polomile, nekte pa s koreninami povalile, da so naši verti kerčevinam enaki, po gorah pa štori molijo, — prikazek, ki ga 70letni starčki ne pomnijo.

Iz Ljubljane. Z veseljem smo zvedili, da je vodstveni odbor ljubljanske hranilnice (Sparkasse) vendar enkrat nekaj sklenil, kar bi bil imel že davnej skleniti v prid hranilnici sami in v prid ljubljanskemu mestu. Gospodu Samasa-tu gré čast in hvala, kakor zvemo, da je premagal Fabiuse cunctatorje in napravil odbor, da je te dni sklenil: občnemu zboru nasvetovati, da naj se hiša hranilnice na sejmskem tergu povikša za eno ali dvoje nadstropij. Gotovo je,

da občni zbor bo poterdil ta predlog, ker le en glas je po celem mestu: kaj da vodstvo odbornice misli, da na takem lepem prostoru, pri takem terdnem zidovju, pri taki potrebi večjih staniš v Ljubljani in pri taki bogati mošnji že davnej ni zidalo, kar bi bil zidal vsak drug gospodar, ki ima premoženja toliko, da zamore kakih 30.000 fl. na pohišstvo ravno tako varno in morebiti še varniši naložiti, kakor kam drugam. Z veseljem pričakujemo še letos začetek zidanja, ktero ne bode le olepšalo mesta, temuč mu bo dalo prostornih sôb ali za kakošno večjo mestno napravo ali za kakošno cesarsko vradnijo ali za privatne stanovanja.

Novičar iz mnogih krajev.

Po novi politično-sodijski osnovi bo Koroška dežela imela 28 ces. okrajnih vradnij, 1 deželno sodijo in 10 preiskavnih sodij; z deželno nad sodijo spada, kakor Krajska, v Gradec. — C. k. ministerstvo nauka je dovolilo tistim, ki se pripravljajo za učiteljstvo na realnih šolah in ne stanujejo na Dunaji, da smejo preskušnje pod zaporom opravljati pri dotičnih gimnazialnih komisijah svoje dežele. — Po naznanilu „dunajskega časnika“ je bilo v našem cesarstvu konec preteklega mesca vsega papirnega denarja skupej za 335¹/₄ milionov med ljudstvom, sedaj za 1¹/₄ milion manj, kakor poprejšni mesec. — Po naznanilu „terzaškega časnika“ od 14. t. m. je padla cena koruze v Benetkah za 4 fl. pri staru. — Zadnje novice od turško-rusovske vojske v mali Valahii segajo do 11. t. m. za gotovo se sliši, da pred 4 tedni ne bojo Rusi vdarili nad taborišče pri Kalafatu, ki je obdano s silnimi okopi. Še zmiraj vré četa za četo na to mesto, okoli kterega bojo Rusi nastavili troje verst krog in krog tako, da bo Turkom skor nemogoče predreti tega okolišča. Armada rusovska ima v tem močirju sila veliko sterpeti, da res ni čudo slišati, ako se pravi, da je je, se vé da s pobitim delom vred, že za 35.000 vojakov manj od lanskega julia, kar je čez Prut šla. V Carigradu so Turki zasačili gerškega popa Atanasios-a, pri katerem so našli pisma, da se Gerki povsod pripravljajo za punt zoper Turke. Govorilo se je; da se med egiptovsko armado je začela kuga; za gotovo se je zdaj zvedilo, da tista boleznin ni prava kuga, ampak le Egipčanom navadne bezgavke (neki anthrax). Cesar Napoleon sam je pisal rusovskemu caru zadnjo besedo: naj se stori pomirje; Rusi naj zapusté Moldavo in Valahijo in vojne barke bojo zapustile černo morje; pooblastenec rusovski naj se spusti v obravnavo z turškim; kar bota ta dva sklenila, naj se predloži poslancom čveterih zedinjenih vlad v poterjenji. Ni upati, da bi car odobril te predloge. Francozka in angležka vlada se z vso silo pripravljate za vojsko na suhem in na morju. Rus stoji sedaj sam, pričakovaje menda le pripomoč od Gerkov, ako pride čas, da se bojo mogli vzdigniti za-nj. Med Serbi se čujejo redki glasi za cara rusovskega.

Stan kursa na Dunaji 16. februaria 1854.

Obligacije	5 %	89 ⁷ / ₁₆ fl.	Esterhaz. srečke po 40 fl.	80 ¹ / ₂ fl.
državnega	4 ¹ / ₂ %	78 ¹ / ₂ "	Windišgrac. " " 20 "	28 ¹ / ₈ "
dolga	4 %	70 ¹ / ₂ "	Waldštejn. " " 20 "	29 ¹ / ₄ "
	3 %	55 "	Keglevičeve " " 10 "	10 ³ / ₄ "
	2 ¹ / ₂ %	45 ¹ / ₂ "	Cesarski cekini.	6 fl. 4
Oblig. 5% od leta 1851 B	113	"	Napoleondor (20 frankov)	10 fl. 9
Oblig. zemljiš. odkupa 5%	88	"	Suverendor	17 fl. 40
Zajemi od leta 1834	222	"	Nadavk (agio) srebra:	
" " 1839	132 ¹ / ₄ "	"	na 100 fl.	27 ³ / ₄ fl.

Loterijne srečke:

V Terstu 15. februaria 1854: 58. 17. 6. 63. 23.
Prihodnje srečkanje v Terstu bo 25. februaria 1854.